

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0393

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

F. Ebru İkiz

Rengin Karaca

Dokuz Eylul University

ebru.ikiz@deu.edu.tr

Izmir-Turkey

**DANIŞMA BECERİLERİ EĞİTİMİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN EMPATİK
BECERİSİNE ETKİSİ**

ÖZET

Araştırmanın amacı, Temel Danışma Becerileri Eğitimi'nin psikolojik danışmanların empatik beceri düzeyine etkisi olup olmadığını belirlemektir. Araştırma 90 psikolojik danışman ile yürütülmüştür. 48 danışman deney grubunu ve 42 danışman kontrol grubunu oluşturmaktadır. Öntest ve sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği ve bilgi toplama formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde t testi ve tekrarlı ölçümler için varyans analizi kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde, eğitim kursu sonrasında deney grubunun empatik beceri düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı artış saptanmıştır. Psikolojik Danışmanların temel becerilerin uygulanması ve hatta çağdaş kuramlar ile uygulamaları hakkında, özellikle süpervizyon eşliğinde eğitilmelerine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Empati, Empatik Beceri, Danışma Becerileri Eğitimi, Psikolojik Danışman, Psikolojik Danışma ve Rehberlik

**THE EFFECTS OF COUNSELING SKILLS EDUCATION ON EMPATHIC SKILLS OF
COUNSELORS**

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the effects of Basic Counseling Skills Training on counselors' empathic skill levels. The research was conducted with 90 counselors, in which 48 counselors constituted the experimental group and 42 counselors constituted the control group. The pre test-post test experimental model with control group was used in the research. The data were gathered by using Empathic Skill Scale which was developed by Dökmen (1988) and a questionnaire. To analyze the data, t test and the repeated measures of ANOVA were used. It was found that, there is a statistically significant increase in empathic skill levels of counselors after training. It is suggested that besides the application of core counseling skills, current approaches and their applications should be presented under supervision through inservice trainings for counselors.

Keywords: Empathy, Empathic Skill, Counseling Skills Training, Counselor, Psychological Counseling and Guidance

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

1950'li yıllarda Danışanı Merkeze Alan Terapi Yaklaşımı, psikoterapi ve psikolojik danışmaya yeni bakış açıları sağlamış ve bugünkü psikolojik danışma ilke ve tekniklerinin temelini atmıştır. Danışan Merkezli Terapi, "Birey Merkezli Terapi" olarak da anılmaktadır [1]. Bu yaklaşımın kurucusu olan Carl Rogers'ın temel ilkesine göre danışan kendini yönetme, yön verme, denetleme gücü ve kapasitesine sahiptir [1] ve herkesin gelişmeye, öz yönelimli olmaya ve özünü tanıyıp gerçekleştirmeye yönelik kalıtsal eğilimi vardır [1, 2 ve 3]. Bu ilke doğrultusunda danışandaki gelişimi sağlamak için üç çekirdek koşul gerçekleştirilmelidir. Bunlar; 1-Empati: aktif dinleme ve doğru anlama, 2-Saygı: olumlu tutum ve koşulsuz kabul, 3-Dürüstlük: içtenlik, tutarlılık ve uyum içinde olmasıdır. Bu üç koşul, ilişki başında ve süreç boyunca danışman tarafından sağlanmalı ve danışan bunu görmeli, yaşamalı ve hissetmelidir [1, 3, 4, 5 ve 6].

Bu koşulların sağlanmasıyla ilişkide karşılıklı güven ve ilgi oluşmakta, danışan kendini güvende hissetmektedir. Danışanlar, daha somut, açık benlik imajı çizebilmekte, gizli yada örtülü duygu ve düşünceleri aydınlanmaktadır [2, 3 ve 7]. Danışman terapötik süreçte bu tutumları sürdürebilirse, danışanda olumlu bazı gelişmeler ortaya çıkmaktadır [7].

Bu koşulların öğretilebilir beceriler haline dönüştürülmesi, insanların bu becerileri yardım alanlara iletme konusunda eğitilebilmelerine ve kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlamıştır. Carkhuff, Egan, Ivey ve Authier'in, danışman eğitimine yönelik yaklaşımlar geliştirdiği ve bu yaklaşımlarda Rogers'ın felsefesini temel alarak sistematik becerilere vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu beceriler empati, danışmanın öz açılımı, anlık olma, somutluk, yüzleştirme gibi becerilerdir [2].

Rogers, empatiyi bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak tanımlamıştır [3 ve 4]. Empati, "diğeri yönelimli" bir tepkidir. Bireyin odak noktası kendi hatıraları ve deneyimleri olduğunda, verdiği tepki empatik tepki değildir. Empati, "diğerine verilen bir tepki"dir. Empati hisseden bireyler, diğerinin perspektifinden aktarılan duruma ilişkin duyuşsal bir tepki geliştirmezler. Diğerinden bağımsız bir tepki geliştirirler. Verdikleri tepki "diğerini anlama" odaklıdır [8]. Empatinin bilişsel yönü "karşımızdaki kişinin ne hissettiğine ilişkin anlayışı" vurgularken, duygusal yönü "karşımızdakinin hissettiğini hissetmeyi" vurgulamaktadır.

Danışmanların, başkaları ile kurdukları ilişkiler esnasında, onların ihtiyaç ve isteklerini anlayabilmeleri için empatik olabilmeleri gerekmektedir. Empatik olabilmek, aktif dinlemeyi, anlamayı, yorumlamayı ve geribildirimde bulunmayı kapsar. Bu nedenle empatik becerinin, en temel danışma becerisi olduğu, diğer danışma becerileriyle ilişkili olduğu ve tüm danışmanların geliştirmesi gereken bir beceri olduğu düşünülmektedir. Danışmanların terapötik süreçte etkin ve yararlı olabilmeleri için temel danışma becerilerini geliştirmeleri, zaman, enerji ve deneyimlerini becerileriyle harmanlamaları gerekmektedir. Danışman teknik bilgi, eğitim ve tecrübesiyle bir bütün olarak yardım ortamına girmektedir [9]. Bu çalışmada, Temel Danışma Becerileri Eğitimi ile psikolojik danışmanların temel danışma becerileri konusundaki bilgilerinin tazelenmesi, bu konudaki eksikliklerin giderilmesi hedeflenmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Psikolojik danışmanların hizmet içi eğitimlerinde hem şimdiki hem de gelecekteki başarıları için insan ilişkileri ve danışma becerileri eğitime önem verildiği görülmektedir. Albertus ve Bright (1992) psikolojik danışman ve öğretmen eğitiminde insan ilişkileri beceri eğitimi kurslarının çoğaltılması ve daha fazla uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Cormier (1990), mezun psikolojik danışmanların mesleği sürdürürken eğitilmelerinin gerekli olduğunu, böylesi bir eğitim için insan ilişkileri becerilerinin, kişiler arası ilişkilerin temel özelliklerinin ve mikrodanışmanlık becerilerinin danışmanların eğitiminde harmanlanması gerektiğini ileri sürmektedir. İnsan ilişkileri beceri eğitimi kursları problem çözme, çatışmaları düzenleme ve azaltma, empatik ilişki kurma ve bireylerin benlik algısını yükseltme doğrultusunda önemli işlevlere sahiptir.

Psikolojik danışma hizmeti veren kişilerce temel olarak bilinmesi ve kullanılması gerektiğine inanılan, araştırmacı tarafından verilen Temel Yardım Becerileri Eğitimi'nin içeriğini de oluşturan, en temel psikolojik danışma becerileri [3, 4, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 ve 22]. Etkin dinleme becerileri olan psikolojik ve fizyolojik dinleme ile sözsüz davranışlar (göz ilişkisi, beden duruşu, baş ve yüz hareketleri, sözel kalite, kişisel alışkanlıklar, bedensel temas); içtenlik ve dürüstlük; kendiliğindenlik; savunmacı olmama; tutarlılık; pozitif kabul ve saygı; anlık olma ve özaçılım; somutluk; yol açıcı tepki verme becerileri (soru sorma, tavsiye, etkileme); devam ettirici tepki verme becerileri (hım-hım, içerik tepkileri, duygu tepkileri, özetleme); empati ve yüzleştirme'dir.

Bütün danışma kurslarının temel amacı, bireylerin danışmanlık özelliklerini güçlendirmek ve arttırmaktır. Buna ek olarak, mevcut ortamlarda kullanabilecekleri temel danışma becerilerini geliştirebilmek, yeni olan veya yanlış bilinen danışma kavramları ve becerileri hakkında bilgilendirmek veya tam donanımlı danışman olabilmeleri için eğitmektir [22]. Bu çalışmada da katılımcıların yanlış uyguladıkları danışma kavramları ve becerilerine ilişkin bilgilerinin düzeltilmesi ve yeni bilgiler kazandırılması hedeflenmektedir.

Araştırmalar danışma becerilerinin eğitim yoluyla geliştirilerek daha etkin hale getirilebileceğini ortaya koymaktadır [23 ve 24]. Temel psikolojik danışma becerileri eğitimi ile empatik beceri geliştirilebiliyorsa, danışma becerileri konusunda psikolojik danışmanların yetkinliklerinin arttırılabiliyorsa, benzer hizmetiçi eğitim programlarının yaygınlaştırılması açısından ve bu kişilerce verilen hizmetlerin kalitesinin arttırılması açısından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

3. DENEYSEL YÖNTEM (EXPERIMENTAL METHOD-PROCESS)

Bu çalışmada, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

3.1. Katılımcılar (Participants)

İzmir Valiliği, Milli Eğitim Bakanlığı 2004 Yılı Mahalli Hizmetiçi Eğitim Seminer programında psikolojik danışmanlara yönelik Temel Danışma Becerileri Eğitimi Kursu verileceği ilan edilmiştir ve eğitimi almak isteyen gönüllü 48 psikolojik danışman deney grubunu oluşturmuştur. Seminer çalışmalarına katılmayan psikolojik danışmanlara araştırmaya çağrı teklifi götürülmüştür. Gönüllülük ilkesi esas alınarak, araştırmaya katılmayı kabul eden 42 psikolojik danışman kontrol grubunu oluşturmaktadır. Sonuç olarak, araştırma 48 kişi deney ve 42 kişi de kontrol grubunda olmak üzere toplam 90 kişi ile yürütülmüştür.

3.2. Veri Toplama Araçları (Data Collection)

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Empatik Beceri Ölçeği [25] ve araştırmacılar tarafından geliştirilen bilgi formu kullanılmıştır.

- **Empatik Beceri Ölçeği:** Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği-B formu günlük yaşamla ilgili kısa paragraflarla ifade edilmiş altı ayrı durumdan oluşmaktadır [25]. Günlük yaşamla ilgili verilen her bir durum için 12 empatik tepki, toplam 72 empatik tepki yazılı olarak deneye sunulmaktadır. Bireylerin 12 tepki cümlelerinin içinden birinci önemli, ikinci önemli, üçüncü önemli ve dördüncü önemli tepkileri bulmaları istenmektedir. Bunun yanı sıra deneklerin "problemlerle ilgisiz" tepkiyi de bulmaları istenmektedir. Bu, bireylerin dikkatini kontrol etmek amacıyla konmuştur. Ölçekte toplam 6 tane ilgisiz tepki bulunmaktadır.

Bireylerin her bir probleme ilişkin seçtikleri 4 tepki puanlanmakta ve testin tamamından yani toplam 24 tepkiden aldıkları toplam puan dikkate alınmaktadır. Puanın yüksek olması empati becerisinin yüksek olduğunu, düşük olması ise becerinin düşük olduğunu göstermektedir. Eğer denek, durumlara ilişkin belirlenen ilgisiz tepkilerden bir tanesini bile seçerse, ölçeği yeterince okumadığı gerekçesiyle formu değerlendirmeden çıkartılmaktadır.

Güvenirlilik: Dökmen (1988) tarafından yürütülen güvenirlik çalışmaları incelendiğinde, 64 kişilik bir gruba üç hafta arayla iki defa uygulandığı, bu iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki ilişkinin $r=.91$ olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan bu araştırmada cronbach alfa güvenirlik katsayısı $.83$ olarak bulunmuştur.

Geçerlik: Dökmen (1988) tarafından Empatik Beceri Ölçeği-B formu, klinik psikoloji ve psikolojik danışmada en az master derecesine sahip 14 kişilik bir gruba ve psikoloji eğitimi almamış 14 kişilik bir başka yüksek tahsilli gruba uygulanmıştır. Sonuçta birinci grubun tüm üyelerinin 7. ile 10. basamaklar arasında empatik tercihte buldukları, ikinci grubun empatik tercihlerinin ise 2. ile 8. basamaklar arasında dağıldığı görülmüştür. İki grubun empatik beceri puanları arasında anlamlı farklılıklar olduğu ortaya konmuş ve ölçeğin ölçme geçerliğine sahip olduğu ifade edilmiştir ($t=6,77, sd=26, p<0.001$).

- **Kişisel Bilgi Formu:** Bu form, araştırmaya katılan psikolojik danışmanların çalıştıkları kurum, cinsiyet, mezun olduğu bölüm, kıdem, işinden memnun olup olmama ve empati kurma becerisinde kendini algılayışı değişkenlerine göre durumlarını belirlemek amacıyla düzenlenmiş olan ve kapalı uçlu sorulardan oluşturulmuş toplam altı maddelik bilgi formudur.

3.3. Veri Çözümleme Teknikleri (Data Analyzing Method)

Araştırmada kişisel bilgi formundan elde edilen bulgular yüzdeliklerle ifade edilmiştir. Temel Danışma Becerileri Eğitimi öncesi, deney ve kontrol gruplarının denklemini belirlemek üzere bağımsız gruplar için t-testi analizi yapılmıştır. Psikolojik danışmanların Dökmen(1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları hesaplanmıştır. Ardından grupların işlem öncesi ölçüm ve işlem sonrası ölçüm puan ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığını, tekrarlı ölçümler için varyans analizi ile test edilmiştir.

Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desene uygun olarak yürütülen bu çalışmada, Empatik Beceri Ölçeği deney grubuna Temel Danışma Becerileri Eğitimi öncesinde ve bitiminde uygulanmıştır.

Kontrol grubuyla da aynı tarihlerde bir araya gelinerek ölçekler iki kere uygulanmıştır. Kontrol grubuna bu konuda eğitim verilmemiştir.

4. BULGULAR VE/VEYA TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Deney ve kontrol gruplarının farklı değişkenler açısından karşılaştırılması Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Deney ve kontrol gruplarının farklı değişkenler açısından incelenmesi
(Table 1. Investigation of experimental and control group according to various variables)

Değişkenler		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		N	%	N	%
Çalıştıkları kurum	İlköğretim	22	24.4	17	18.9
	Lise	15	16.7	15	16.7
	RAM	11	12.2	10	11.1
Cinsiyet	Bayan	41	45.6	29	32.2
	Erkek	7	7.8	13	14.4
Mezun olduğu bölüm	PDR	26	28.9	23	25.6
	Psikoloji	22	24.4	19	21.1
İşinden memnun olup olmadığı	Memnun	30	33.3	29	32.2
	Memnun değil	18	20	13	14.4
Kıdem	0-5 yıl	17	18.9	16	17.8
	6-10 yıl	22	24.4	14	15.6
	11- 15 yıl	4	4.4	7	7.8
	16-20 yıl	5	5.6	5	5.6
Empati kurma becerisinde kendini algılayışı	Oldukça yeterli	19	21.1	18	20
	Yeterli	24	26.7	16	17.8
	Yetersiz	5	5.6	8	8.9
Kurumunda etik ve ilkelere dayalı psikolojik danışma yapma durumu	Yapmıyor	14	15.6	3	3.3
	Çözümüne yöneliyor	12	13.3	20	22.2
	Ayırt edemiyor	9	10	-	-
	Yapıyor	13	14.4	19	21.1
	Toplam	48	53.3	42	46.7

Tablo 1'de görüldüğü gibi, deney grubu 48 (%53.3) ve kontrol grubu 42 (%46.7) psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Deney grubunun 22'sinin (%24.4) ilköğretim okulunda, 15'inin (16.7) lisede, 11'inin (%12.2) Rehberlik Araştırma Merkezi'nde çalışan psikolojik danışmanlardan oluştuğu görülmektedir.

Deney grubunun 41'i (%45.6) bayan ve 7'si (%7.8) erkektir. Bu kişilerin 26'sı (%26.9) psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü mezunu, 22'si (%24.4) psikoloji bölümü mezunlarıdır. Deney grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 30'u (%33.3) işinden memnun olduğunu, 18'i (%20) işinden memnun olmadığını belirtmişlerdir.

Deney grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 17'si (%18.9) 0-5 yıldır çalışıyor olduğunu, 22'si (%24.4) 6-10 yıldır çalışıyor olduğunu, 4'ü (%4.4) 11-15 yıldır çalışıyor olduğunu, 5'i (%5.6) 16-20 yıldır çalışıyor olduğunu belirtmişlerdir.

Danışanla empati kurma becerisinde kendini algılayışlarına göre, deney grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 19'u (%21.1) kendini oldukça yeterli görmekte, 24'ü (%26.7) kendini yeterli görmekte, 5'i (%5.6) kendini yetersiz görmektedir.

Çalıştığı kurumda etik ve ilkelere dayalı psikolojik danışma yapma durumları incelendiğinde, deney grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 14'ü (%15.6) psikolojik danışma yapmadığını, 12'si (%13.3) öğrencilerle çözüme yönelik görüşmeler yaptığını, 9'u (%10) gönüllü gelen ya da gönderilen öğrenciler ile görüşme yaptığını ama bunun psikolojik danışma olup olmadığını bilmediğini, 13'ü (%14.4) etik ve ilkelere dayalı psikolojik danışma yaptığını belirtmişlerdir.

Tablo 1'deki kontrol grubu verileri incelendiğinde, kontrol grubunu oluşturan kişilerin 17'sinin (%18.9) ilköğretim okulunda, 15'inin (16.7) lisede, 10'unun (%11.1) Rehberlik Araştırma Merkezi'nde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

Kontrol grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 29'u (%32.2) bayan ve 13'ü (%14.4) erkektir. 23'ü (%25.6) psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü mezunu, 19'u (%22.1) psikoloji bölümü mezunlarıdır. Kontrol grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 29'u (%32.2) işinden memnun olduğunu, 13'ü (%14.4) işinden memnun olmadığını belirtmişlerdir.

Kontrol grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 16'sı (%17.8) 0-5 yıldır çalışıyor olduğunu, 14'ü (%15.6) 6-10 yıldır çalışıyor olduğunu, 7'si (%7.8) 11-15 yıldır çalışıyor olduğunu, 5'i (%5.6) 16-20 yıldır çalışıyor olduğunu belirtmişlerdir.

Danışanla empati kurma becerisinde kendini algılayışlarına göre, kontrol grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 18'i (%20) kendini oldukça yeterli görmekte, 16'sı (%17.8) kendini yeterli görmekte, 8'i (%8.9) kendini yetersiz görmektedir.

Çalıştığı kurumda etik ve ilkelere dayalı psikolojik danışma yapma durumları incelendiğinde, kontrol grubunu oluşturan psikolojik danışmanların 3'ü (%3.3) psikolojik danışma yapmadığını, 20'si (%22.2) öğrencilerle çözüme yönelik görüşmeler yaptığını, 19'u (%21.1) etik ve ilkelere dayalı psikolojik danışma yaptığını belirtmişlerdir.

Temel Danışma Becerileri Eğitimi öncesi grupların denkleğini belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar için t-testi sonuçlar Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Deney ve kontrol gruplarının deneysel işlem öncesi empatik beceri ölçeği puanlarının ortalaması, standart sapması ve t-testi (Table 2. Mean, standart deviation and t test results of experimental and control groups' empathic skill points)

Ölçek	Grup	N	\bar{X}	SS	t	Önem
Empatik Beceri Ölçeği	Deney	48	184,60	17,24	,95	p>,05
	Kontrol	42	188,02	16,76		

Deneysel işleme geçmeden önce, deney ve kontrol gruplarının empatik beceri ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek üzere bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Tablo 2'de görüldüğü gibi analiz sonucunda, deney ve kontrol gruplarının ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Bu sonuca göre, grupların denk olduğu kabul edilmiş ve deneysel işleme geçilmiştir. Tablo 3'de deney ve kontrol gruplarının empatik beceri puan ortalamalarının dağılımı verilmektedir.

Tablo 3. Deney ve kontrol gruplarının empatik beceri puanlarının ortalaması ve standart sapması
(Table 3. Empathic skill point means and standart deviations of experimental and control groups)

	İşlem Öncesi Ölçüm			İşlem Sonrası Ölçüm		
	N	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS
Deney	48	184,60	17,24	48	196,16	12,41
Kontrol	42	188,02	16,76	42	188,04	16,41
Toplam	90	186,20	17,01	90	192,37	14,90

Tablo 3’de görüldüğü gibi, deney grubunun deneysel işlem öncesi empatik beceri puan ortalaması, deneysel işlem sonrası empatik beceri puan ortalamasından daha düşüktür. Kontrol grubunun deneysel işlem öncesi empatik beceri puan ortalaması ile deneysel işlem sonrası empatik beceri puan ortalamasının değişmediği görülmektedir.

Deney ve kontrol gruplarının deneysel işlem öncesi ve sonrası empatik beceri puan ortalamalarının varyanslarının eşit olup olmadığı Varyansların Homojenliği- Levene Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Grupların deneysel işlem öncesi ve sonrası empatik beceri puan ortalaması levne testi
(Table 4. Levene analyze of empathic skill point means of groups before and after training)

Gruplar	Ölçümler	SD1	SD2	F	Önem
Deney	İşlem öncesi Ölçüm	1	88	1,008	,318
Kontrol					
Deney	İşlem sonrası ölçüm	1	88	1,680	,198
Kontrol					

Tablo 4’de görüldüğü gibi, grupların deneysel işlem öncesi ve sonrası empatik beceri puan ortalamaları varyansları arasında anlamlı bir fark yoktur, dolayısıyla grupların varyansları homojendir.

Deney ve kontrol gruplarının deneysel işlem öncesi ve sonrası empatik beceri puan ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığı, tekrarlı ölçümler için varyans analizi ile test edilmiştir ve sonuçları Tablo 5’de verilmektedir.

Tablo 5’de deneysel işlem öncesi ve sonrası grupların empatik beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(1,88)=33,307$, $p<.001$); aynı zamanda grup ve ölçüm ortak etkisinin de anlamlı olduğu ($F(1,88)=33,034$, $p<.001$) görülmektedir.

Tablo 5. Grupların deneysel işlem öncesi ve sonrası empatik beceri puan ortalaması varyans analizi
(Table 5. Repeated measures of ANOVA for empathic skill point means of groups before and after training)

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	Eta kare
Gruplararası	400699,977	89		,547	,006
Grup(Deney/Kontrol)	247,345	1	247,345		
Hata	39822,632	88	452,530		
Gruplarıçi	6967,097	90			
Ölçüm(Ön/Son)	1503,517	1	1503,517	33,307*	,275
Grup*Ölçüm	1491,183	1	1491,183	33,034*	,273
Hata	3972,394	88	45,141		
Toplam	407667,071	179			

* $p<.001$

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Bu çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan ve yürütülen temel danışma becerileri eğitiminin, psikolojik danışmanların empatik beceri düzeylerini geliştirdiği saptanmıştır. Bu sonuç, empatik tepki vermeyi geliştirici programlarla ilgili yapılan, eğitim alan bireylerin empati düzeylerinin geliştiğini gösteren [23, 24, 26, 27, 28, 29 ve 30] çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Elde edilen sonuç, ülkemizde yapılan bazı araştırma sonuçları ile [23, 25, 30, 31 ve 32] paralellik göstermektedir. Ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde, verilen eğitim sonucunda değişkenin anlamlı düzeyde farklılaşmadığının [33, 34 ve 35] saptandığı da görülmektedir.

Bu çalışmada, Temel Danışma Becerileri Eğitimi alan psikolojik danışmanların 26'sı (%26.9) psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü mezunu, 22'si (%24.4) psikoloji bölümü mezunudur. Bu kişiler bu alanda lisans düzeyinde eğitim almış kişilerdir. Ayrıca, bu kişilerin 17'si (%18.9) 0-5 yıllık kıdeme, 22'si (%24.4) 6-10 yıllık kıdeme, 4'ü (%4.4) 11-15 yıllık kıdeme, 5'i (%5.6) 16-20 yıllık kıdeme sahip psikolojik danışmandır. Dolayısıyla bu kişiler, eğitim aldıkları alanda deneyim kazanmış kişilerdir. Bu kişilerin empatik beceri düzeylerindeki artış, mesleki kıdem arttıkça empati düzeyinin düştüğünü saptayan [36 ve 37] çalışmalarla paralellik göstermemekte ancak, yaş ilerledikçe bilişsel olgunlaşma ve yaşam deneyimleri ile bireylerin empatik tepki verme becerisinin geliştiğini [8 ve 11] vurgulayan çalışmalar ile paralellik göstermektedir.

Danışma becerilerinin neler olduğuna ve nasıl kullanılacağına ilişkin bilgiler, her danışman adayının lisans döneminde öğrendiği temel bilgilerdir. Bir psikolojik danışmanın temel işlevi danışmanlıktır [38]. Danışman adayları, danışman olarak farklı kurumlarda çalışmaya başladıklarında ise "psikolojik danışmanlık" dışında da onlardan beklenen pek çok farklı işlevi yerine getirme zorunluluğu ile yüz yüze kalmaktadır. Nitekim bu araştırmaya katılan deneklerin 58'i (%64.5) çalıştıkları kurumlarda etik ve ilkelere dayalı psikolojik danışma yapmadıklarını, gönüllü gelen ya da gönderilen öğrencilerle çözüme yönelik görüşmeler yaptıklarını belirtmişlerdir.

Temel Danışma Becerileri Eğitimi, katılımcıların psikolojik danışma becerileri konusundaki bilgilerini tazeleme, pratik yapma ve aynı zamanda kurs kapsamı açısından kendilerini değerlendirme olanağını sunmuştur. Dolayısıyla, katılımcıların kurs öncesinde sahip oldukları empatik beceri düzeyleri, kurs sonunda daha da gelişmiştir.

Elde edilen bu sonuç, beceri eğitimi kurslarının katılımcıların empatik ilişki kurma becerisini yükseltme doğrultusunda önemli işleve sahip olduğunu belirten [10], danışman eğitiminde bu becerilere vurgu yapan [6, 2, 7 ve 16] ve danışmanların hizmet içi eğitimlerinde danışma becerilerinin önemini vurgulayan [4, 11, 22 ve 39] çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Danışma becerileri eğitiminin verilme nedeni, psikolojik danışmanların Rehberlik Araştırma Merkezleri'nden böyle bir eğitimi talep etmiş olmalarıdır. Bu durumda danışmanların, kendilerini bu beceriler konusunda yenilemek ve geliştirmek istedikleri, ayrıca bu becerilere ilişkin sahip oldukları bilgilerin ne derece yeterli olduğunu anlayabilme olanağı aradıkları anlaşılmaktadır. Bu da, etkili bir danışman olmanın bilgi, beceri ve farkındalık gerektirdiğini, psikolojik danışmanların kavradığını göstermektedir.

Bu çalışmada, psikolojik danışmanlara verilen "Temel Danışma Beceri Eğitimi" kursu sonrasında katılımcıların empatik beceri düzeylerinde yükselme saptanması, insan ilişkileri beceri eğitimi kurslarının bireylerin problem çözme, çatışmaları düzenleme ve

azaltma, empatik ilişki kurma ve bireylerin benlik algısını yükseltme doğrultusunda önemli işlemlere sahip olduğu görüşünü desteklemektedir [10].

Üniversitelerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı müfredat programlarının, adayların ilk yıldan itibaren iletişim becerileri, problem çözme becerileri, müzakere becerileri ve danışma becerileri eğitimi almalarını ve sık sık uygulama yapmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Psikolojik danışmanların, empatik beceri düzeylerinin bu çalışmada da görüldüğü gibi mesleki eğitim kursu sonunda yükselmesi dikkate alındığında, iletişim, öfke kontrolü ve müzakere becerileri gibi hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılması, onların zorlaşan eğitim sistemi koşulları içinde mesleki açıdan donanımlı olmalarına katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Glassman, W.E., (1995). Approaches to Psychology (2nd Edt). Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
2. Corey, G., (1982). Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy. CA: Brooks/Cole Publishing Company.
3. Mearns, D., (2000). Person-Centered Therapy Today: New Frontiers in Theory and Practice. London, GBR: Sage Publications.
4. Bor, R., (2002). Counseling in Schools. London, GBR: Sage Publications.
5. Burnard, P., (1999). Practical Counselling and Helping. Florence, K.Y, USA:Routledge.
6. Connor, M., (1994). Training The Counsellor: An Integrative Model. Florance, KY, USA: Routledge.
7. Cormier, W.H. and Cormier, L.S., (1991). Interviewing Strategies for Helpers (3rd Edt). Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
8. Bryant, J., (Editor) (2003). Communication and Emotion: Essays in Honor of Dolf Zillmann. Manwah, NJ, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated. 107-126.
9. Tan, H., (1992). Psikolojik Yardım İlişkileri, Danışma ve Psikoterapi. İstanbul: MEB Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi:166.
10. Albertus, A.D. and Bright, L.K., (1992). Beyond Empathy to Building a Plausible Economic Future. DAI. ED.350504.
11. Cormier, S., (1990). Systematic Training Model of Graduate-Level Counselors: A Reaction. DAI. 18 (3).
12. Danish, S.J., D'Aughelli, A.R., and Hauer, A.L., (1980). Helping Skills: A Basic Training Program. (Editör: Füsün Akkoyun.) New York, London: Human Sciences Press.
13. Dökmen, Ü., (2004). İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
14. Egan, G., (1975). The Skilled Helper: A Model for Systematic Helping and Interpersonal Relating. (Editör: Füsün Akkoyun) Monterey, California: Brooks/Cole Publishing Company.
15. Eisenberg, S. and Delaney, D., (1993). Psikolojik Danışma Süreci. Çev: Nihal Ören, Mehmet Takkaç. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2338.
16. Ivey, A.E., (1988). Intentional Interviewing and Counseling (2nd Edt.) Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company.
17. Karahan, T.F. and Sardoğan, M.E., (2004). Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar. Samsun: Deniz Kültür Yayınları.
18. Kuzgun, Y., (1991). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. İkinci Baskı. Ankara: ÖSYM Yayınları.

19. Page-Mccuiston, P., (1997). The Construction of a Counseling Skills and Techniques Inventory Using the Delphi Method. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dekalb, Illinois.
20. Shertzer, B. and Stone, C.S., (1980). Fundamentals of Counseling.(3rd Edt.) Boston: Houghton Mifflin Company.
21. Voltan-Acar, N., (1994). Terapötik İletişim, Kişilerarası İlişkiler. (2.Baskı.) Ankara: Ertem Matbaacılık.
22. Okun B.F., (1997). Effective Helping. Interviewing and Counseling Techniques (5th Edt). USA: Brooks/Cole Publishing Company.
23. Balcı, S., (1996). Danışma Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
24. Sharpley, F.C. and Ridgway, R.I., (1991). The Relevance of Previous Knowledge of Psychology to Training in Basic Counseling Skills. Counselor Education and Supervision, 19(3), 298-306.
25. Dökmen, Ü., (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21 (1-2), 155-190.
26. Borak, A., (1990). Counselor Training in Empathy by A Game Procedure. Counselor Education and Supervision, 29, 170-178.
27. Hatcher, L.S. Et All (1994). The Teaching of Empathy for High School and College Students: Testing Rogerian Methods with the Interpersonal Reactivity Index. Adolescence, Winter, 29(116), 961-975.
28. Higgins, E., (1981). Effects of Human Relations Training on Education Students. DAI, 75 (1).
29. Gallagher, M.S. and Hargie, O.D.W., (1992). The Relationship Between Counselor Interpersonal Skills and the Core Conditions of Client-Centered Counseling. Counseling Psychology Quarterly, 5(1), 3-17.
30. Yüksel, A., (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), 341-354.
31. Özdağ, Ş., (1999). Psikodrama Gruplarının Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Atılgan Davranış, Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
32. Sargın, N., (1993). Rehber Öğretmenlerin Empati Düzeylerinin Geliştirilmesine İlişkin Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
33. Çam K.O., (1998). Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde Psikodramanın Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Üzerine Etkisi. 22.Uluslararası Grup Psikoterapileri Kongresi. Ankara: Türkiye Grup Psikoterapileri Derneği Yayınları:007.171-177.
34. Okvuran, A., (1993). Yaratıcı Drama Eğitimine Katılmanın Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
35. Sardoğan, M.E., (1998). Florida İnsan İlişkileri Becerileri Eğitimi Modelinin Grup Üyelerinin Kaygı, Yalnızlık, Atılganlık, Kendini Açma ve Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
36. Tanrıdağ, Ş., (1992). Ankaradaki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

37. Aydın, A., (1996). Empatik Becerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
38. Warnath, C.F., (1979). Counselor Burnout: Existential Crisis or A Problem for the Profession?. Personel and Guidance Journal. March. 325-328.
39. Chauvin, I.A., (2004). Middle School Counselors' Perceptions of Their Experiences and Training (Louisiana). DAI. February. 3102778.